

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
31 Ianuarie st. v.
12 Februarie st. n.

Ese în fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 5.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Cascada lacului verde.

Întocmai ca Transilvania, așa și partea de sus a Ungariei, are o mulțime de pozițiuni pitorești și romantice, cari șternesc bold deodată în poeți și în pictori.

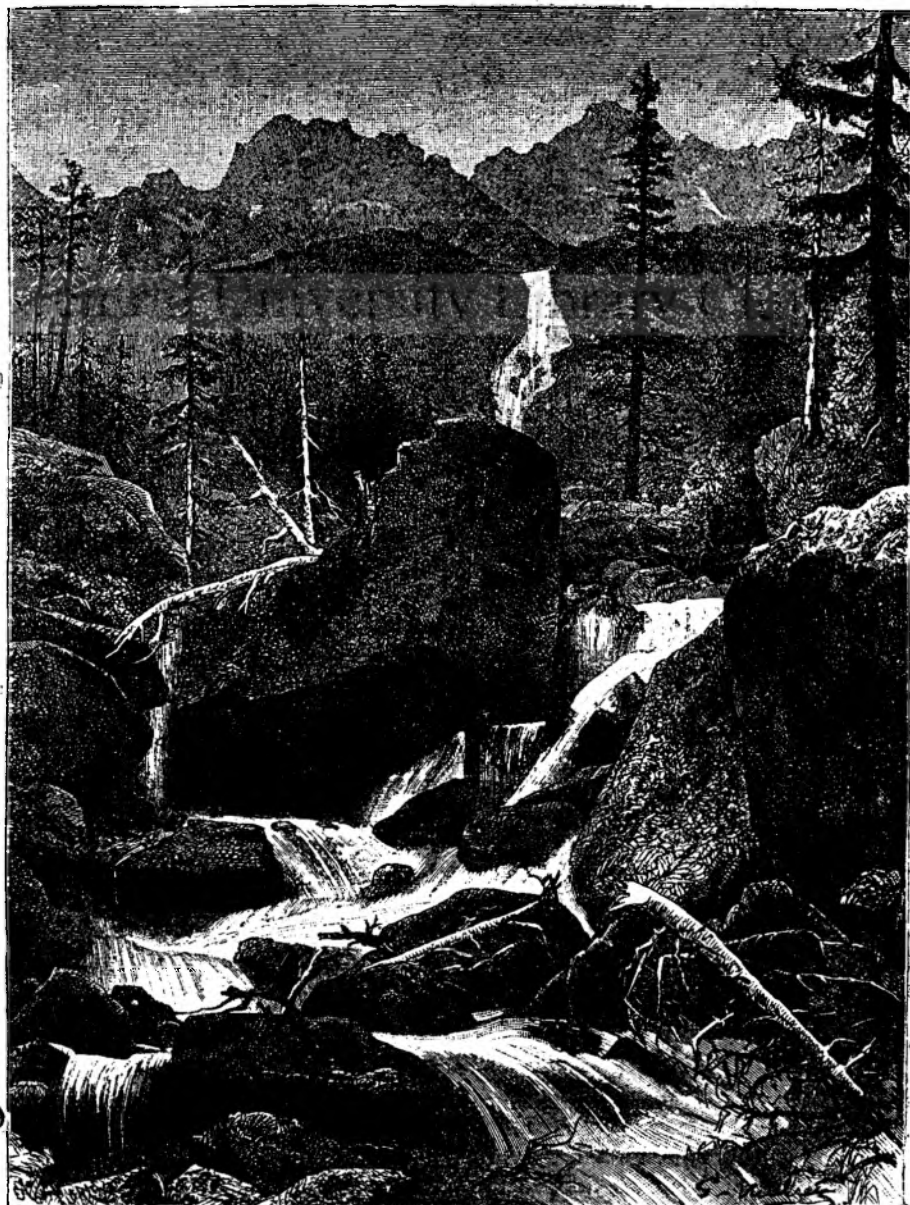
Una dintre acele este și ceea ce este reprezentată prin ilustrațiunea de pe pagina aceasta, la care fantasia artistului n'a trebuit să mai adaugă nimica, de oră-ce natura oferă toate în abundență.

Catena de munți, cunoscută sub numele colectiv de Fatra, are pe piscurile sale o mulțime de lacuri, dintre cari unele se scurg în jos, formând în unele locuri niște cascade romantice. O asemenea cascadă ni se prezintă și aici.

În fund se văd munții uriași, a căror frunți s'ascund în nori; mai încoci munții se aplecă și astfel lasă loc de scurgere lacului, care cade de odată din stâncă pe stâncă și astfel formeză o cascadă dintre cele mai frumoase.

O astfel de ilustrațiune n'are trebuință de explicațiune mai specială. Ochiul vede, admiră și graiul tace.

Câte frumuseți de aceste are și Transilvania cu părțile marginase! Dar aceste cele mai multe rămân necunoscute lumii. Turiștii nu pré vin să le viziteze, căci în cele mai multe locuri lipsesc căile de comunicațiune, iér de vr'un confort nici vorbă nu este. Vom nisui să presintăm cetitorilor noștri câte un tablou și din aceste părți.

Două emancipate.

— Comedie în 4 acte. —

(Urmare.)

Scena IV.

Bărcescu. Vespasia. Clopoșel.

Bărcescu: Da bine mai petreceți! Se amuză esaltarea. Librii! Haha! Libricuților! Un avocat fără de procese, o fetă mare fără tinereță, amândoi o jefuire cauzată archeologiei...

Clopoșel și Vespasia: A nebunit.

Bărcescu: Ietă indiviși apti a omorî lumea cu mere putrede, ce numesc ei „poesii”. Ietă duhuri necurate, ce omorâ pacea casei cu emancipare.

Vespasia: Ce te ajunge, nepote?

Bărcescu: N'aș fi mai fost!

Clopoșel: Dă-o încóce! Me fac eu nepot. Îmi eră făgăduită mie nevêsta dtale. Eu fac un cult cu promisiunile primite.

Bărcescu: S'ar registră o nouă fôie între cele două anale strămoșești. Nu am lipsă sê ț-o dau. (Se uită pe capul lui Clopoșel.) Îmi este milă de câmpul ăsta pustiu, căci s'ar prepădi, când s'ar sedî côrne. Sânt eu bărbatul care sê-mi dirizez femeia.

Vespasia: E ușor. Sêrmame jerfe.

Bărcescu: Emancipare! Ce creeri au scor-nit-o? Ne dă filosofi în șlepuri și învêțați pe cari i în-naltă șciința... păpucarului prin două rënduri de călcăi. O sê ne creșcă copii esaltați pe lângă o mamă cu aer bărbătesc! Vom tinê în brațe un foliant, în loc de un drăgălaș poem. Vom oftă după o femeie și nu vom găsi decât academiste, studinte și procuroriste! Feciorii noștri nu vor mai află neveste de luat atunci, când birourile și salele de secțiat vor fi inundate de ele. Preotului nu o sê-i mai trebeue matricule atunci, când nașcerile și cununile vor fi un al optale miracol în lume. Și noi nu vom mai șci unde ne stă capul, când ele...

Vespasia (înterumpându-l emoționată): Di, când nu ne vor mai spêlă rufele, nu ne vor mai ferbe mâncare, nu ne vor mai fi doice la copii și chelnerițe la mêsă, când invităm pe companiștii noștri.

Bărcescu: Dta o întorci. Lasă-me sê gat!

Vespasia: Nu las eu obiectul acesta înainte de a-l tractă de ajuns. Mult v'ar fi neplăcut voue lucrul, când singuri v'ați spêlă gulerile, cari bieteale creștine nici odată nu le fac cu destulă perfecțiune. Mult ați mai lăsă voi din nasuri, când singuri ați avé a îngriji de mâncare, ce nici odată nu trece înaintea nasului vostru, fără de a fi amărită cu o critică secantă! Mult v'ar mai trece voue mândria părintescă, decă v'ar urlă dērênății voștri cât e draga de di la urechi! Mult v'ar trece domnia, când mai unul mai altul din mărghăritele vieții conjugale v'ar trage pipa din gură și gazeta din mână. Prê v'ați miră dvôstre de neșciința pedagogilor, ale căror sfaturi aci nu ve ajută nimic, svaturi cu cari ați tot tocat la urechile sêrmanelor muieri. Ați face la mătani dvôstre, drept pocăință, când v'ați aduce aminte, de câte ori le-ați tot spus, că ce odihnită vietă duc ele prin grația vôstre!... Stai, că o sê ve vină și voue vremea!... Ați putut sedê în liniște pân'aci câte șese ore pe di prin oficiurile vôstre, cu draguța de pipă 'n gură, cu tabacul în secretar și cu gazeta în buzunar. Cât cu lucru, cât fără lucru, destul, că actele sânt de ani în feștantă...

Bărcescu: Ce-mi pasă? Nu sânt ampoi.

Vespasia: Este o altă secatură. Ceri dela sêrmama-ți puiculiță deminêta cămașa curată, pretinși sê fie toaleta în ordine, cafêua pe mêsă și i ceri o față voișă înainte Altefei dtale. Ți se dau tôte. Ți pui pëlêria într'o parte, iți fluieri vr'o melodie scandalôsă

și... sănătate bună! Până la vremea prânzului nu te mai vede... (Bărcescu se scarpênă după urechi.) Eh! Ț-ai adus aminte de mâncare.

Bărcescu: De Angelica.

Clopoșel (la parte): Vorbeșce bine vecina asta a mea. Nu este atât de smintită, cum o cred ômenii.

Bărcescu (continuând): Numai de Angelica.

Vespasia: Destul, că pe la ôra prânzului te grăbești spre casă. Aci găsești pe gingașa-ți femeie gata cu tôte. Ea ț-a vedut de ordine 'n casă, de hrană, de liniște, de copil, de servitori; ea a căutat a împlini și datorfiile ce le aveți față de societate, de a manua cu calculul banii ce-i dai pentru susținerea case-ți; dta nu te-ai înșelat. Calculul ț-a fost bun. Ea rebonifică cu o vietă plină de lucru, de atêrnare și de necas, visul de amăgire ce dta i-ai pus în prospect cu nițică minciună, cu vr'o brațletă, cu ostenêla d'a-i sedê pe cap necontenit vr'o doue trei luni... Ah! sânteți rei! Sânteți comediantii! Sânteți șarlatani!

Clopoșel: Sânt obraznici bărbații — cei însurați. (La parte, privind la Vespasia.) E frumôsă, când se aprinde. Și cu anii... ne-am potrivit. (La tabachiera și-și trage o prisă de tabac.)

Bărcescu: Ian nu mai cântă și dta! Te-ai făcut muier bêtănă.

Clopoșel: Muier? Eu... muier? Nu me insultă!

Vespasia: Ce insultă? Asemênarea cu ceea ce e mai sublim, mai gingaș și mai inocent, sê fie o insultă? (Cu o privire dulce.) Aș da mult, dle Clopoșel, când nu m'aș înșelă în dta. Ai fost eroul eposurilor mele.

Bărcescu: Eposuri? Stomac bun pretind ele.

Vespasia: Adhamar ce móre pentr'o iubită de cinci-șeci de ani; Isaie ce este arestat prin poliție pentru răpirea unui sărutat; Eudochiu, ce după tôte declarațiunea de amor ia un douche rece: nu sânt ei eroi? Sânt figuri din visurile mele?

Bărcescu: Visuri ce s'au trezit după patru decenii... Însê nu am venit sê disputez cu dta; limba-ți virginală nu suferê concurență. Tot ce dici, e schimonosit. Ai portă dta cu drag necasurile de cari vorbiai, când ar fi cine sê și le facă... Nu cerem noi lucruri de servitóre dela femeile nôstre. Noi le dăm libertate, numele și sufletul nostru. Noi lucrăm cu plăcere pentru trebuințele lor și ale casei. Noi faceam aceea, la ce sântem îndatorați, pe când ele fac numai ce vreu. Până aci împliniau cu drag tôte câte erau de lipsă, voișe și fără întârziere; fireșce, că atunci eram și noi cum trebuiam sê fim. A trecut! Umblă un fantom prin ideile lor: emanciparea. Ce voiesc ele? Parte la lucru bărbătesc. Ce doresc? Drepturi. Nu dreptul de a ne ferici, de a ne redică la inima lor, când în iubire le cădem la picioare; nu dreptul de a ne face mai blândi față de blândêta lor. Nu! Dreptul concurenței... Negățiunea naturei de femeie, sêmnul că simțul ei de modestie a dispărut, că menirea ei voieșce a fi batjocorită, că plăcerea ei pentru o frumôsă casnicie e innădușită în sgomotul lumii publice. Femei și totuș nefemei! O cugetare bărbătescă și un spirit de femeie! Apoi sê nu și se incurde mintea?

Vespasia: Rêu ve vine.

Bărcescu: Ba sê dici rêu! Pentru acele femei, cari mai țin la sfințenia casei, emanciparea asta sê jor, că le va fi un obiect de invidie față de acele ce se folosesc de ea. Cele libere vor ignoră viitorul pe care legea inimei și naturei îl prescrie; acele cari nu cunosc nici simțirea, nici vr'o lege, vor rupe lanțurile pazei și vor alergă prin gimnasia și academiile! Ah! cum va eși, cum nu va eși, femeile nôstre, cele mai bune dintre tôte, vor începe a vedê în noi și în copiii noștri

o pedecă în ajungerea dreptului lor modern. Ele vor urmări cu pasiune sporadicele succese ale emancipatorilor lor surori, nutrind în sine două sentimente contradicătoare: o ambițiune nerectificată, neexprimabilă și de aceea apăsătoare și greutatea unei datorii, ce este dulce pe de o parte și molestosă pe de cealaltă. Ce ve vorbesc voue? Voi nu me pricepeți. Voi nu știți ce va să dică o astfel de încurcătură!

Vespasia: Pré bine o șcim. Nici eu nu sânt pentru o emancipare esoperată prin ajutorul — prin gura de bărbați; căci învățătura lor este o șciință rece. Eu țin la acea ănsușire, care îți trăiește și se nutrește în inimă. Trebuie să fie înăscut în noi geniul care are a ne înălță peste omenire și spiritul calculător, care storce bani dela editor și laudă dela redacțiuni. Eu numai pe terenul literar aflu locul potrivit pentru femeii de onore.

Bărcescu: Ferescă-ne Dumneșeu de un asemenea potop! Aș aprinde fabricile de hârtie. Ién auđi! Să scrie fără d'a avé vr'un fond, vr'o esperință, vr'o pregătire! Să scrie, ca dta, flécuri și prostii! Pe unde ai umblat? Ce ai vėđut? De psihologie nici o idee; de un scop anumit nici pomenire; de un spirit ager și pătrundător în ceea ce privește neastempérul și greutatea vieții, nici gândire! Ț-a umblat bine dtale. Numele cel vechiu al socrului meu te ferește de batjocura publică.

Vespasia (rădēmându-și capul pe umerii lui Clopoțel.) Mor — espir — me stîng ca o lumină.

Clopoțel (își pune ca desmerdând mâna pe capul ei, apoi ier și-o redică și ascultă plin de necas pe Bărcescu.)

Bărcescu: Iubirea pacei concetățenilor noștri îți lasă nepedeșiti reutăcioșii articoli; indulgența unui frate escelint îți face nesimțite speșele pentru carnela și hârtia ce prépădești.

Vespasia: Me sfērșesc! Încetă! O! tiranilor!

Bărcescu: Dēcă ai mai scrie vr'un anunț; dēcă te-ai încercă să uiți verile și să începi a numără numai după ierni, dór s'ar mai află vr'un tont care se bate după insecte și sfărmituri de pită.

Vespasia: Provocă-l la duel, dle Clopoțel!

Clopoțel: Sânt pré creștin. De ce insulti pe Sappho?

Bărcescu (ride): Sofa, dicit? Sofa-a?

Vespasia: O sofóa eu? Și tu, domnule Clopoțel? Ah! Cesar! Potrivită-ți erá vorba!

Clopoțel: Da nu-mi tăiați cuvântul! Te asemezez cu Sappho, cu poeta cea sublimă.

Bărcescu: O nebună antică. A rătăcit și aceea, până ce s'a prépădit. Nu voiesc un asemenea scandal cu femeia mea.

Vespasia: Acum aibi odată omenia de a-mi spune, că ce tot vrei cu „femeia mea, femeia mea” și ier „femeia mea”? Ț-ai luat-o, să-ți fie de bine! Trăiește cu dta, noi n'avem decât să vėrsăm lacrimi ferbinți că ș-a perdut independința... de ce mai sberi? Ce voiesci?

Bărcescu: Voiesc a-ți spune dtale, ca să nu cumva să mai încerci a-i întorce capul!

Vespasia: Va mai avé ea cap, sěrmana pui-culiță.

Bărcescu: Nu sufer ca s'o nebunești cu poesia.

Vespasia: N'aibi témă, căci cu prosa dtale i-ai tăiat tot gustul de poezie și pentru poezie.

Bărcescu: Cu un cuvânt îți dic: Să n'o mai vėđ scriind, să n'o mai vėđ cetind, să n'o mai aud tot declamând!

Clopoțel: Bagă-i în gură galbenii dtale; apo e mută: peșce de aur.

Vespasia (suprinsă, plină de bucurie): Ah! spune-o odată! Scrie? Ceteșce? Declaméză? Este nepoța mea! Ah! în fine erupse și la ea geniul meu! E nepoțica mea!

Bărcescu: Însă nu o las ca să se facă și ea mașină de întecat copiii.

Vespasia: Ești fôrte dur.

Bărcescu: Nu-mi mai cunosc femeia, de când ai nebunit-o dta.

Vespasia: Nu te pricepi, ce vrei?

Bărcescu: Numai dta, ori esemplu-ți inebunitor mi-a putut schimbă femeia. De vr'o trei dle eu nu mi-o mai cunosc. E în continuu ocupată...

Vespasia: N'aș crede, că aceea te va supérá.

Bărcescu: O chiem la primblare. „Nu”. O chiem la conditor. „Nu”. Invit prieteni: „Șeđi cu roi, Angelico!” — „Nu”. — „Dómna Pichgrii ne invită, mergem?” — „Nu, amicul meu, me enuezá societățile”. Me duc eu singur. Nu aflu plăcere. Nu am odihnă. Simt un gol în peptul meu, când îmi e brațul liber. Te-ai dedat cu ea; îți lipsește ceva când nu o ai la braț... Nu stau mult, me întore acasă. Ce sę vėđ acolo?

Clopoțel: Vr'un substitut în drepturile dtale?

Bărcescu: Mai réu! Nu-i trainică iubirea d-lor. Așá un bărbat se uită, devine neplăcut...

Clopoțel: E drept. Aci nu schimbă moda.

Bărcescu: D-ei îmbétrăneșce, cochetatul începe a-i deveni o silă, în fine trece bóla. Dară cei mai réu, și încă un réu mai durabil, un dușman mai consecvent al odihnei nóstre, sânt fără indoielă cărțile.

Clopoțel: Mestecă d-ei? (la parte.) Mi s'ar fi dus cinci procese pe o sérá.

Vespasia: Va fi a lui Lenormand. Cealaltă pasiune e mai mult o bóla bărbătescă.

Bărcescu: Ceteșce în cărți. Mai dicit, că némțul a aflat ceva nesticăcios? Demonii acei mici de pe hârtie le încurcă mințile muierilor. Cum mi-am găsit femeia? Ședea lângă copilul nostru și cetia cu voce tare: (declaméză cu foc.)

Fiul Romei se aprinde,
Hidra 'n mâna-i o cuprinde,
Ș-o sugrumă și o sfarmă,
Ș-o învinge și o darmă.

Lângă ea stătú copilul, palid, tremurând, gândind că-l cértá mama. „Frumósă limbă!” dice ea, „sę ții la ea, băiete!” — „Îl omor cu tonul ei!” spun eu și grăbesc a le gátá prelegerea. Trecú! Vin ađi acasă. Cu mine erau prieteni. Găsesc tăcere în casă, odăile închise. „Eh, dómna unde este?” — „A eșit”, dic servitorii. „Eșit?” imi vine curios. O încure eu; se duc prietenii cam ridënd. Gândiam în mine: „Muierea mea e alta”, — când ea de odată deschide ușa. „Me iértă”, dice ea, „v'am vėđut venind, sânt fôrte enuianti... Căt imi petrec cu scrisul”. Nu mai aud nimica. O las și pornesc să vin aci. Aci am să vorbesc. D'aci-i se va fi dat esemplu. D'aci-i vine nėravul esta nou! Aci e cuiul réului. D'aci se ațită nebunía. D'aci împunge vespa...

Vespasia: Mișcă-ți clopotul, dle Clopoțel! Fă-l să resune prin casă! E plóie de foc asupra mea. Vespa! Vespa... și eu nevinovată. (Leșină.)

Clopoțel (alergă la ea și-i ține tabachiera sub nas): Ién... ceva aromatic! Ia o prisă, ánger virginal! Reinvie! Ién așá o prisă îți dá viėtă! (la parte.) Auleo! nu se mai scólá.

Bărcescu (priveșce ridënd la Clopoțel): Fă-i vėnt! Fă totul, ca nu cumva să piérá așá un geniul!

Clopoțel: Tiranule de bărbat însurat! (Și trage afară cărpa de nas, care e de pânză roșie și-i face vânt.) Ah! ea deschide ochii. (La parte.) Âncă tot voi scôte eu din ea istoria cu vèduva, ca sè scriu la nèmuri. (Tare, cătra Vespasia.) Reinvié, ființă inocentă — ai leșinat pré iute... el n'a đis Vespa — ci Vespas — ia!

(Perdeua cade.)

(Va urmă.)

Alexandrina Mateiu.

Doina.

S telișore
Sorióre,
Șciți voi óre
Ce me dóre?
O durere
Cu putere,
Reu me arde
Dup'un bade,
Ce se duse
Și nu-mi spuse,
În ce locuri
De norocuri
S'affă bine
Fără mine?
Eu de-atunci ca jalnic crin,
Veșteđesc cu dor în sin.
Dragi a noptii cerești flori,
Ah! ve rog în lacrimiori,
Spuneți-mi adevêrat,
Bădița unde-a plecat?
Că m'aș duce dorului,
Sè adorm pe sinul lui.
De nu-mi spuneți unde-a mers,
Multe lacrimi am sè vers,
Când prin munții cu recori,
Când prin câmpi cu dalbe flori,
Ca sè vedă și sè șcie
Tótă flórea din câmpie,
Tótă frunđa codrului,
Că eu mor de dorul lui!
Că nu-i bólă, nici durere,
Ca și când badița pîere;
Nici inima nu-ți e arsă,
Ca și când badea te lasă!

Maria Suciú.

Limba română în România.

În nr. 86 din anul trecut scrisesem un mic articol intitulat: „O curiositate bucureșcénă”. În acela constatasem cu durere, că pe scena teatrului național din București de un timp încóci românii de dincóce de Carpați, cunoscuți acolo sub numele colectiv de Transilvanieni, sînt puși sè figureze ca niște persoane comice și vrednice de batjocură în tótă privința. Am đis, că acésta se face mai cu sémă pentru a combate latinismul ultrat, ce ni se atribue; am constatat însă, că latinomania n'a înflorit numai la noi, ci că ea a avut și are adepți numéroși și dincolo de Carpați: prin urmare latinismul ultrat nu póte fi combătut numai sub forma provincială, ci în direcțiune generală.

Când am scris acele șire, n'am avut de fel intențiunea d'a susține, că limba română ce se scrie dincóce de Carpați, ar fi bună și că prin urmare aceea n'ar pute fi criticată cât de aspru. Admit, că cei mai mulți scriu la noi réu româneșce; cauzele nu le mai

înșir, căci cunóșcem toți, că acele isvorec din creșcearea prin școlile străine. Cu tóte aceste pot sè constatez cu bucurie, că și limba noastră scrisă devine din đí în đí mai corectă, și avem deja și noi căți-va bărbați cari scriu bine româneșce. Va sè dică, ori cât de inapoiati am fi, totuș putem sè arêtam un progres. Cel ce nu crede acésta, póftim cetescă diarele nóstre apărute înainte cu dóue-đeci de ani; compareze limba din acele cu aceea din cele de ađi, și va vedé enorma diferentă!

Va sè dică, admit, că este în noi material de criticat, dar totuș nu putem sè figurăm tocmai ca niște personaje comice. Acela care duce lipsă de mijlócele de cultivare și totuș face vr'un progres, fie cât de mic, nu póte sè fie luat în ris de cătră cel mai favorit de sörte, pentru că a făcut puțin progres; ci din contra, are sè fie admirat că a putut face și atáta. Și decă cel favorit de sörte totuș ride, numai pe sine se face de ris în judecata ómenilor serioși.

Cu atát mai puțin póte sè ridă acela, care ênsuși e pécãtos. Ce se ímpuță românilor de dincóci de Carpați? Că scriu réu româneșce? Am đis, că e așa. Cei mai mulți scriu la noi réu, dar avem și de-aceia cari scriu bine. Dar dincolo de Carpați nu e óre tocmai așa? Cei mai mulți scriu réu româneșce și numai puțin bine.

Sè nu póta dice nime, că esagerez, imediat voi probá tesa mea cu citațiuni autentice!

De când a apărut articolul meu, s'a întêmplat o minune în presa română. Cestiunea indegetată s'a discutat. Câte și câte idei se propun la noi prin diare, dar nime nu le mai discută, astfel glasul propunătorului resună în pustii. Eu am avut deosebita norocire, că confrății dela alte diare nu numai a auđit modesta mea esclamaré, dar încă i-au făcut și câte un resunet. Astfel s'au ocupat de cestiunea acésta: „Observatorul” din Sibiu, „Luminatorul” din Timișóra, „Binele Public” din București și alte diare din capitala României; ma șirele mele ș-a găsit echo chiar și în „Familie”, unde laboriosul nostru profesor dela universitatea din Cluș, dl dr. Gregoriu Silași, în numérii din urmă, ș-a dezvoltat părerea în asta privință.

Fără d'a consimți cu tóte ce conțin acești articoli, constatez și susțin și eu, cu autorii lor că, đeu și dincolo de Carpați se scrie réu. Spre a-mi probá tesa, nu voiu chiemă în ajutor opiniuni emise de dincóci de Carpați, ci voiu citá din diarele dela București.

Vorbînd de cestiunea acésta, dl Gr. M. Jipescu, în scrisórea sa deschisă și adresată dlui George Barițiu și publicată în „Binele Public” din București, dice între altele:

„Acolo” adeva dincóci de Carpați, „gazetele, scrisorile și cărțile; aici limba foilor, a doftorilor, a apêrătorilor judecătorești, a mësúrátorilor hotarnici, a dregătorilor, a dascálilor grámatici, a coconetului, a școlărimeii, a invêțaților, a slugărimeii și a poporului ce a început sè scálímbe vorbele noi, ne-a rëcit de sufletul nației și al poporului, și ne credem nenorociți de am vorbi și scri ca adevêratul român, precum nefericiti și înjosiți ne credem de a umblá în hainele poporului. Limba româneșcă stă ghemuită de 20 de vécuri în pepul și în gura nației și noi innalți, luminați, am alergat la străini, franceși, ruși, greci, nemți, unguri, turci și la lătinie, ca sè ne dea ce au mai necurat în limbă și sè ne fálím că sîntem invêțați mari, capete rari, numai pentru că am scornit sè nu mai cugetăm, sè nu mai grăim și sè nu mai scrim româneșce cum vorbesc și ađi bêtrânii și párinții nóstri.

„Mulțimea nóstră nu tótă s'a luat după limba pantalonarilor invêțați și, probând, că e înțeleptă, vedéșce că bine a făcut. Cărmacii țerii, capii logofețiilor, legile

scrise, cărțile, sînt niște nămili și năluci ce sperie și limba și poporul.

„Cine înțelege la țără ați limba gazetei nației: „Monitorul Oficial“? Ne-am povărnit p'un pripor, p'un repeșiș strășnic și din pripor o să cădem în prăpastie și d'acolo în văgăuni adânci. Trăim în vécul vorbelor și d'aia nu ne prețuim vorba noastră romănescă, adecă când vorbele n'au fapte în ele, lesne le putem schimbă. Mi se pare că luminații noștri fac o nelegiure neier-tată de curcesc limba ș'o perd p'a nației curată. Lu-mea romănescă fiitoare o să tragă la răspundere re-numele luminațiilor trăitori. Nu eră mai înțelept lucru, ca în loc să sfranțozim limba aici ș'acolo s'o lătinim, mai bine să trămitem culegători să adune vorbirea, câtă o mai fi, din tôte țerile romănești și pe urmă rënduită și scrisă, să ne pornim s'o pieptănăm, s'o spelăm, s'o lustruim ș'apoi să facem, cum dîc orășanii, gramatică și glosar al limbei romănești, astădî a limbei păserești? Nu e mai sfânt lucru să prefacem cuvântarea cărților și a legilor în limba înțelăsă de ori-cine, de cât să în-jurăm și să batjocorim biéta romănime cu asemenea tipăreli? Nu-i adevărat să credem, că dl Alecsandri scrie romănește și că ăl mai mare învățat, după dîsa dlui Bogdan Hășdău, este al dă s'o apropiă în scriere mai mult și mai bine de limba vorbită de popor?

„Ce nelegiure ne-a pricinuit limba noastră cu care am trăit până ați, ne am hărănit, și după care ne șcie lumea tótă că sîntem Romăni? Până și gazeta „Țe-ranul“ din Mușetești, județul Argeș, scrie sătenilor, că e bună „crema“ de Carpați și cu ce lécuri trebuie să se vin-dice sătănel de migrenă! Dēcă ne este rușine și cu limba nației, cum de nu ne este rușine și cu nația, căci limba și cu nația sînt ca trupul cu sufletul. Pe noi orășanii, cei cărmuitori, luminați, aleși, ne credea până la o vreme poporul că sîntem mari, grozavi, fal-nici, citiți; acū mi se pare că ne iea drept niște mă-măligari. Am voit să boerim limba, și din multă boe-relă a ajuns de n'are haină pe ea și-și acopere goliciunea cu corcote și cu petice lătinești și sfranțu-zesci“.

Ier dl Nicu Xenopol, scriind în „Romănul“ despre novelele dlui N. Gane, dîce aceste:

„În starea noastră, trebuie să ne gîndim cât de greu este pentru un autor de a-și păstră o limbă fru-mosă. Modele forte puține dinaintea sa, pretutîn-deni unde se întorce, nu aude de cât o limbă stricată. Diarele pe care le citeșce, sînt scrise într'un stil pe jumătate franțuzeșce; scrisorile pe care le primeșce sînt scrise mai rău încă de cât diarele; conversații nu aude de cât în franțuzeșce sêu cel mult alternând în câte o frasă romănescă și una franțuzescă. Dēcă citeșce vr'o broșură, sêu ascultă vr'un discurs, este amețit de nămoluri de cuvinte străine și de construcțiuni neromănești“.

Ietă dară, probat — prin cele două de frunte diare ale Romăniei, — că nici acolo nu se scrie bine romănește. Va să dîcă, nu numai dincoci, dar și dincolo este ce să se combată.

Nu înțelegem dar, pentru ce tocmai purure noi să fim de ris, ier dînsii să trecă tot de model?!

Marcu Emilian.

Aether cosmic. Pulvere cosmică.

Mai înainte de Newton, La Place și Euler cunoș-cințele fizicali erau puține, dar și din acele multe se basau mai ales pe hypotese, care nu aveau pentru sine jumătate de probabilitate. Acesti bărbați celebri, alătura cu ceialți din splendida pleiadă a vécului XVII și XVIII au luminat ochii cei painginați ai omenimei, și

ietă că mașina colosală și enigmatică a creatorului des-coperi omului ați unul mîne altul din nenumăratele sale secrete. Omul începū să cunoscă mai bine pe crea-torul seu.

Între celelalte se dîcea, că lumina este materie, ceea ce s'a arăt de hypotesă falsă, din causă că, fiind lumina materie, sôrele trebuie să tot scadă și în fine să dispară din sistemul seu, ceea ce nu se pôte probă nici într'un tip. Euler a înlocuit hypotesa numită cu ceea a undulațiunii, care prin manualele fizicali se află sti-lisată cam în modul următor: „De o parte universul este plin cu o materie cosmică imponderabilă, ier pe de alta părțilelele sôrelui învăpăiat, aflându-se în vibra-țiune continuă, lovesc neintrerupt în aetherul din apro-piare, adecă în acea materie cosmică imponderabilă și loviturile respective se străplăntă prin aether până la nervul optic, producând simțițiunea, ce se numeșce ve-dere“. Nici la Euler, nici la alți contimpurani ai sei nu aflăm să se dîcă apriat, că aetherul este imponde-rabil, ci la unul cetim despre aer forte rar despre aer ceresc etc. sêu la cei mai mulți nici că aflăm pentru aether ver-un atribut.

Dēcă aetherul ar fi materie imponderabilă, ar tre-bui să aibă margini atmosfera, căci aerul atmosferic ori cât ni-l vom cugetă de fin, tot nu ni-l putem representă ca imponderabil. La Place ce e drept ni spune, că aerul atmosferic se întinde până unde puterea centri-fugală este cât și gravitațiunea. Acesta însemneză mai mult un concept matematic sêu pôte locul, de unde în-cep a să frînge rații solari spre pămēt. Ni se pare mult mai rațional dēcă susținem, că aerul, rărindu-se tot mai mult, se pierde în universul înfinit; sêu dēcă susținem, că aerul este acea parte din pulberea cos-mică, care s'a condensat și s'a precipitat pe pămēt în urma atracțiunii acestuia și în urma celerității impo-sante cu care să mișcă pămētul prin univers. Când afirmăm acesta, ne provocăm la un esperiment fizical deja executat, adecă: barometrul se înalță în momen-tul când îl ating mai întai demineta rațele solari, și ierăși cade, când apun de pe dînsul rațele acele. Es-perimentul ni-l putem esplică numai dēcă dîcem, că în cazul prim la presiunea aerului atmosferic se asociēză și ceea a pulverei cosmice ce se află dincolo de atmos-fera pămētului, ier în cazul ultim dela acel apēsămēt se subtrage tot același.

De altmintrea dēcă susținem de adevăr, că lumina și afelele sale: căldura, sunetul, dar să punem aici chiar magnetismul și electricitatea, nu sînt alta, de cât streplantarea undelor optice, colorice, atunci trebuie să susținem de adevăr și aceea, că aetherul este materie cosmică ponderabilă, cu atât mai vertos căci șcim, că tótă materia poșede atracțiune, sêu cu alte cuvinte, că are pond.

Pe basa celor amintite susținem dară, că aether cosmic imponderabil nu există, dar există aether pon-derabil, pe care deci să-l și numim aer sêu pulvere cosmică.

Când dîcem acesta, înțelegem, că aerul sêu pul-verea cosmică este forte fină, infinit de rară. Spre ilustrarea acestei afirmațiuni dîcem cu La Place, că în-treg sistemul solar a fost la început un glob gâzos, ca-rele s'a condensat succesive și a separat de sine âne-lele, din care mai târđiu s'au compus planeteii. Volumul acelui glob a ajuns până la periferia orbitei lui Neptun. Acum, dîce Moldenhauer, dēcă ni cugetăm întrégă ma-teria sistemul nostru solar împrașciată în spațiul ce-l închide suprafața acelui glob, atunci desimea meție a acelui glob a fost pe de 640,000 de bilióne de ori mai mică de cât acelui mai rar gaz de pe pămēt, adecă a hydrogenului. Acel glob colosal a fost apoi pe de 900 de ori mai rar de cât hydrogenul pe timpul, când în-

cepu să se formeze dintr'ensul ânelul, care a dat naşcere pământul. Chiar şi pământul a ocupat volum de 340,000 de ori mai mare de cât astăzi, în momentul când s'a despărţit luna de densul, adecă a constat din gazuri pe de $5\frac{1}{2}$ ori mai rari de cât hydrogenul. Drept aceea, şice H. E. Richter, aetherul, adecă pulberea cosmică trebuie să fie materie infinit de rară.

Mai departe este foarte logic să susţinem, că pulberea cosmică nu pôte constă din alte elemente, de cât din de acele ce compun şi aerul nostru, adecă din nitrogen s'uzot şi din oxigen, lângă care putem numi niţică apă, acid carbonic şi multe părţicele adecă frânturi de alte materii. Dintre toate materiile aceste pe noi ne interesează mai de aproape aerul său pulberea cosmică, adecă substanţele solide, care plutesc în univers, despre care vorbesc bărbaţi ca Kepler, Linné, Arago, Humboldt, etc.

În analele academiei ştiinţifice din Berlin 1871 Chr. Gottfried Ehrenberg tratcă pulberea cosmică din toate punctele de vedere şi susţine, că majoritatea particulelor materiali din acea pulbere îşi are originea pe pământ, adecă s'au înălţat în atmosferă ca volbură de prin America tropică, de pe deşerturi şi stepe, din focul vulcanilor şi din pădurile cele aprinse etc., dar obvin şi părţicele de pulbere cosmică — nori cosmici, neguri cosmice — şi că prin această se află şi organisme.

Studiul pulverei cosmice se promovcă foarte prin cunoşcinţele ce ni-le-am câştigat în timpul mai nou despre meteoriţi. Între acestia se află meteoriţi cari constau din metale, alţii din pietri cristalisate şi în fine sunt şi frânturi carbonice. Cesti din urmă ni-au arătat, că cuprind substanţă hidrocarbonică de compoziţiune organică, din care Berthelot Cr. scöse un fel de surrogat petroleos. Nordenskjöld la 1870 află în Svedia lângă Hesse un meteorit în neură şi examinându-l a constatat într'ensul o substanţă organică, ce conţinea humă şi carbon. În timpul mai nou s'a constatat, că meteoriţii însoţesc pe atare comet şi că la olaltă se pot consideră de frânturile cutărui corp ceresc, pe carele cause interne său esterne l'au dărăburit; aşă dară şi densii trebuie să contee din elementele, ce au compus corpul respectiv, adecă din gazuri şi aburi de apă şi din frânturi de metale, din pietri şi din substanţe humöse. Analisa spectrală ni-a documentat deja prin celebrul Siaparelli, că în cometi se află pulbere carbonică învăpăiată. Cometul lui Biela mai anţerţ s'a streformat într'o dungă de meteorit, care se mişcă tocmai pe calea cometului numit. Pământul trece într'un an de câteva ori prin atari ânele şi în trecere totdeuna suscepe nenumerate părţicele de pulbere şi de pietricele de cometi.

Peregrinul regiunilor polari celebrul Nordenskjöld aflându-se pe Spitzberga a examinat neura pröspetă şi a aflat într'ensa substanţe carbonice; pe aceste le-a analizat apoi Daubrée şi a aflat, pe lângă carbon, fer, cobalt şi alte metale. Adevărul ni documentcă, că elementele acele nu sunt de origine pământenă, ci că au ajuns în atmosfera pământului venind din spaţiu infinit al universului. Tot Nordenskjöld a examinat pe Spitzberga lumina nordică şi a constatat şi într'ensa părţicele învăpăiate de carbon feruginos.

Din spectrul solar încă ne convingem, că în lumina sörelui precumpeneşce carbonul şi hydrogenul. De aici putem şi presupune, că sörtele este un corp care se înfierbintă prin acceperea neîntreruptă de pulbere cosmică, în care prepondercă substanţele hydro-carbonice. Chiar şi lumina zodiacală, decă o analizăm, ni arătkă că se compune din negură şi pulbere cosmică, a cărei lumină este parte proprie, parte reflectată.

Aceste adevăruri ale astronomiei moderne sunt foarte valoröse pentru de a puté resolvî întrebarea des-

pre originea vieţii organice pe pământ şi pe celelalte corpuri ceresci. Darwin presupune, că la început s'au creat patru său cinci fiinţe şi din aceste prin cause naturali densul lasă să se desvölte genurile, speciile şi familiile. De şi este mare Darwin, dar ênsuşi îşi înmormentă teoria, căci scăpă din vedere acea împregiurare, după care puterea creătore putea să zidésca de odată nu 4 său 5 fiinţe, ci milioane său nenumerate; decă Darwin şice această, atunci să ni spună raţiunea care l'a făcut să deducă pe toate fiinţele pământene dela 4 său 5 creaturi primitive?

Întregă lumea progresistă susţine astăzi, că lumea este înfinită în timp şi spaţiu, adecă n'are nici început nici finit. Numai forma se schimbă neîncetat; astăzi se nasc tipuri nöue, altele însă dispar, se nimicesc. Chiar din începutul cel fără de început universul a fost şi este plin cu corpuri cosmice, dintre cari unele sunt în stadiul de formaţiune, altele în etate natură, adecă sunt capabile de a susţine vieţă organică şi apoi altele se află în stare de disolvare. N'are drept Darwin, decă şice, că vieţa organică esistă în univers din momentul când s'a creat fiinţa primă! Noi susţinem astăzi, că universul are vieţă organică perpetuă, care a esistat din veci şi va dură în veci, streplântându-se neîncetat în forma organizată, după teorema: omne ovum ab ovo, omnis cellula ab cellula, omne protoplasma a protoplasma. Nu mai întrebăm astăzi cum au ajuns organismele în lume? ci cum au ajuns organismele pe lumea această său pe cealaltă? La întrebarea asta răspundem, că organismele vin din univers.

Din toate spicuirile amintite credem a fi arătkat, că universul conţine materii organice compuse în mod chemic. Decă este adevărat, că norii de meteoriţi său şi cometi ar fi bucăţi din atare corp ceresc sdrobot, şi ca atari âmblă rătăcind prin univers; atunci cu totă pozitivitatea putem susţine, că prin univers trebuie să rătăcésckă şi frânturi de formaţiuni organice, aşă dară şi organisme numërose, precum şi germeni de ai lor, înţelegând aici atât vieţa animalică, cât şi cea vegetală.

Precum se păstrează prin ghiată şi prin alte ţinuturi nefavoritöre germinii multor animale şi plante, fără ca să-şi piérdă vieţa, chiar aşă ni putem cugetă, că acei său de acei germeni se pot conservă şi prin regiunile cele reci ale universului, bună-öră ca şi prin mumiile de prin milenariile ascunse ale Egiptului. Decă se aprind şi ard cei mai mulţi germeni de organisme ajungënd pe pământ, nu urmcăză că toţi germenii trebuie să se prepädésckă; ajunge decă unul numai îşi desvölta vieţa, căci după Darwin din acest unul se desvölta genurile, speciile şi familiile. Că döră în mai multe casuri vedem cum aruncă natura din mână plină şi se arătkă predătore, însă numai ca să sporésckă vieţa organică!

Susţină cine voieşce, că ceva s'a putut creă odinöra din nimic, adecă din elemente chemice, dure şi anorganice. Noi nu aflăm această numai de prisos, dar nici nu o înţelegem. Credinţa pöte face, dar şciinţa în sens strict luată nici odată nu-şi va abandonă principiile, pe care i le-a descoperit raţiunea prin laböre îndelungată.

Teodor Ceontea.

Femeia muhamedană.*

— Din „Islam“. —

Istoria de religiunii, afară rezultatele produse de geniul unui popor întreg, arătkă şi de acele, pe cari

* Goldzieher, „Studii din istoria religiunii muhamedane“, Budapesta, 1881.

Notiţă: În prescrierea cuvintelor resăritene semnul (spiritus asper), care mai de multe ori va fi întrebuintat, însemnăză

le-a produs geniul și însuflețirea unui individ singuratic. Vom studia rezultatele produse de Muhamed în religiuinea sa — în islam — și din aceste, cea mai modernă — care și în zilele noastre e cel mai interesant obiect al istoriei culturale și dogmatice: starea femeii muhamedane. Conform scopului numit, vom tracta în genere: Despre religiuinea și unele datine păgâne a arabilor înainte de islam, despre căsătorie — regulamințele și relațiunea acesteia, despre starea femeii în justiție și mărturie.

Arabii nici înainte de Muhamed n'au fost lipsiți de totă religiuinea. Despre viața lor religioasă ni dau destul de clară deslucire câteva date ale scriitorilor clasici, și înștiințările scriitorilor muhamedani. Folosindu-ne de isvórele aceste, Osiander, Krehl, Rehacek, ni ofer destul de clară iconă despre religiuinea arabilor înainte de islam. Din toate datele și înștiințările acestora apare, că arabii înainte de Muhamed au stat la un grad foarte de jos al religiuunii polytheiste. Afară de cultul fenomenelor naturale, mișcările mai însemnate ale religiuunii arabilor au avut onorul petrilor și lemnelor. Un polytheism, care l'am puté aseména cu acela al grecilor ori egyptenilor, la dênșii nici odată nu s'a desvoltat.

Căutând gradul desvoltării religiuunii arabilor înainte de Muhamed, nu-l putem numi decât fetisism. Allah al lor mai târziu nu s'a întrebuintat într'un înțeles cu Allah cel din evul arabilor păgâni, și acesta — cel puțin după înțelesul etimologic al cuvântului — însemnéază obiectul temerei și al spaimii. Înainte de Muhamed rugăciunea — ca ritul religiuunii — nu s'a găsit la dênșii. Muhamed a fost cel d'întâiu, care i-a învățat a se rogá. Idolilor li duceau donuri și jertfe, petrele sfinte nu le întrebuintau, dar că s'ar fi și rugat, despre acesta nu avem nici un dat pozitiv. Pe timpul de islam desmâniau pe Allah cu rugăciuni: „Rogá pe Allah, căci îți va iertá, și va trimite din ceriu ploie rođitoare“. Însé arabii păgâni cum desmânia în timp de secetá puterile ceresci: Prindea boi, la acáror codi legá crengi de arbore, cu de adinsul de sala^c (saelanthus) și as'usar (asclepias), aceste le aprindea, și de pe piscul cutáruu munte i aruncá în afundime.

Séména această datiná cu una a romanilor vechi; când în sêrbátorea Ceres — deita fructificației — își petrecea în circ cu vulpi, și legá la cođil: acestora fáclii arđetóre.*

Din sêrbátorele lor mai de însemnătate sânt; sêrbátorea „ca'ba“, la care toți arabii se aduná odatá în an la Mecca, și „sêrbátorea selbatecei“ (Id-al-sabu); cea d'întáie avea un înțeles politic și social, ier a dóua a fost sêrbátore poporalá.

Deșertul Arabic încă-și are religiuinea sa. Religiuinea beduinului e: murua. Murua după cuvânt e bărbăție, se pôte aseména cu gentlemanul englesului. Se derivá dela mar^{um}; adeca bărbat, vir, ier murua e bărbăție, în înțelesul acesta virtute. În religiuinea acesta nu e vorbá despre Dumneđeu, ánger, înviere, judecatá; nu este în ea rugăciune, nici post. Spiritul ei e dreptul — jus — ier dogma-i fidelitatea. Cine nu esersezá virtutea ospitalității, cine nu primeșce sub acoopereméntul seu pe cel gonit, și nu-i dá ajutor în contra inamicilor, care fidelitatea promisá nu o ține, care vinde interesele rudeniei sale, cine nu desmánie sángele vêrsat al deapropelui, séu al străinului scutit la dênșul, cine nu păstrează dreptul arabului liber în contra străinilor — acela nu-i arab de caracter. Acesta e religiuinea beduinului arab.

sunetul arab 'ain; b dintre dóue nume de persóná însemnéază fihl cutáruia d. e. Muhamed b. Muthanna, Muhamed fiul lui Muthanna.

* Preller: Römische Mythologie, pag. 157—8.

Ultimatul perfecțiunii îl ajungea acela, care în o persóná erá poet, erou, stilist, vrájitor și vênátor; cine posedea aceste énsuširi și-a avut atributul camil = perfect.

Însemnătatea religiuunii din dogma lui Muhamed, înainte beduinilor arabi corespundea lui murua. Muhamed nu a voit a scóte acest tesaur moral al arabilor din inima națiunii sale, din contra pretinde dela credincioșii sei, că în virtuțile legate de murua sé se deprindá. Cu deosebi protegierea „vecinului“ și „stráinului“ le impunea prin religiuinea sa nouá.

Dar pân' ce de o parte Muhamed sanđioná cu voia lui Muhamed unele datine din murua, de altá parte trebuie a observá, că nu toate mișcările lui murua fure sanđionate. Sânt în murua nescari obligáminte, pe cari Muhamed directe le-a injurase, și cari cu dogma lui nici decum nu s'a potrivit.

Dintre datinele lui murua — șterse prin religiuinea lui Muhamed — ca convenintá studiului nostru, vom aminti tu'ada, cea datiná a unelor rude arabe, când fêta de nou născutá se inmorméntá de viá, ca óre-cum cândva sé nu aducá rușine séu faimá rea asupra onórei și nobiliei familiei séu a rudeniei. Nașcerea fetelor nici odatá nu se considerá ca eveniment favoritor.

Referitor la acesta va fi interesantá declarațiunea urmátóre: Haddads b. Jusuf a întreat odinórá pe Gadban erou din ruda seibaná: ce énsuširi are femeia rea? „Are grumađ mic, genunchi ascuțiți, e promtá spre asalt... totdeuna e incunjuratá de alte femei; când e mániósá, pôte iritá o sutá de femei, când i vorbești, dice: Đeu, nu am odihná pân' nu le așeđ pe toate. În sin are fêta, pe braț ține fêta, lângá ea ier este fêta (adeca tot fete nașce).“ Ier la întrebarea cum e femeia buná? a respuns: „Ea are o fapturá mare, cuprinde loc mult, e foarte amorósá, nașce prunci mulți, în sin are copil, pe brațe ține copil, pe lângá ea ámblá copil (adeca tot copii nașce).“

Tu'ada amintitá, această datiná barbará din murua, se indeplinia de cátrá arabi contra invoirii mamelor, căci dênsele ascultând vócea naturei se îndurá de băiețelele. Pe timpul lui Muhamed, Cheis b. Asim, un arab de vazá întorcându-se la islam, énsuși a enerat profetului; cá câte fete i s'au născut, toate le-a inmorméntat.*

Referitor la tu'ada mărturiseșce și coranul:

Sura XVI r. 60. „Și decá cutáruia i vestese nașcerea vre unei copile, fáta i devine posomoritá, și sé mániá foarte“. V. 61. „Se ascunde de rudeniele (de rușine) pentru vestea fatalá, (și așa se cugetá): „Óre pe lângá totá rușinea sé-o lase în viețá, ori sé-o inmorminte sub țêriná“. Anii primi ai islamului conservá mai multe legende, cu scop de a stabili tu'ada. Dintre aceste:

Când s'a născut Sauda bint Zahra, tatá-seu numai decát voi a o inmorméntá, fiind că erá de o colóre întunecat — negricióșá — și arabii pe fetele de asemenea colóre — varca — după mórte îndatá le inmorméntá. A săpat grópá, dar când voirá a așeđá fêta în mormént, se auđi o vóce cerescá (hatif) dicénd: „Nu inmorméntați fêta, lásați-o a trái în deșert“. După acesta voce lásará fêta în viețá. Dênșá deveni cea mai înțeléptá femeie în redenia Cureiș. Cu o ocașiune profetá rudei sale: Între voi sé aflá o profetá, care va sé nascá profet; arêtați-mi fetele vóstre, sé spun care e acea fericitá?! Vêdénd pe Amina, fêta lui Vahb, dise: „Acesta e profeta, care va da viețá profetului“. Amina

* Despre tu'ada, datina crudelá a lui Cheis, și mai multor rudenie arabe, veđi: Krenner, Beitrag zur Kenntniss der Geschichte und Sitten der Araber vor dem Islam. Wien, 1851 c. VI pag. 426.

a fost mama profetului Muhamed, care a sters tu'ada dintre datinele arabilor păgani.

Nici o datină politică și socială nu a reformat Muhamed în așa măsură, ca ceea a căsătoriei. În această privință a ferit de o parte națiunea sa de unele prejudețe eronate și păreri vrăjitoare, de alta parte a mărginit nenfrânarea căsătoriei arabe. Arabii păgani credeau, că în luna savval (luna a 8 călindarul arab) nu e consult a legă căsătorie. Islamul a sters această datină. Înseri profetul s'a căsătorit în luna acesta cu soția sa Aiiisa. Tradițiunea nu numai că nu oprește căsătoria din luna acesta, dar o recomandă. De altă parte precum amintirăm, a regulat dreptul nenfrânat al căsătoriei arabe. Arabii nomazi considerau legătura căsătoriei ca o relațiune foarte slabă. Referitor la acesta, Lady Anne Blunt, care a călătorit între beduinii Euphratului, studiând datinele acestora — ni nareză: Ahmed, șeichul rudei beduine Mavali și Dsedan, șeichul rudei Fedsan a pășit în legătură frățescă (uchuvvat), care legătură după datina beduină are acel obligament, ca în timp de resbel să ajute unul pe altul; dênșii au și plinit acesta mult timp. Odată Dsedan portând resbel cu ore-care inamic, a cerut ajutor și dela soțul seu Ahmed, însă acesta i trâmise respunsul așa: „Ahmed nu va luptă nici odată în interesul aceluia, care are de soție pe iubita lui“. Dsedan acumă auđi primadată, că soțul seu iubește pe femeia de Mavali, cu care el de doi ani eră căsătorit, și cu care avea și un copil. „Causă foarte mică e acesta, pentru de a puté despărți doi amici. A ta e femeia, ia-o la tine“, și soția-și de loc o trâmise la șeichul de Mavali. Ier femeia avú copii cu ambii șeichi.* Este un ce de polyandrie acesta, care se obiceiună la arabi înainte de Muhamed. Acesta se pôte adevéri și cu datele tradițiunii.**

Și mai în mare măsură domniă în socialismul arab polygamia, pe care, de și islamul nu l'a putut șterge cu totul, dar cel puțin a mai restrinsu-o, încât a ficsat marginele acesteia. Numărul muierilor legitime le-a restrins la patru. Profetul a decis apoi drepturile și datoriile femeii în familie basată pe o asemenea numărósă polygamie. De și după Muhamed căsătoria se pôte deslegă, totuși neatârarea bărbatului și în acesta privință se restringe. Mai însemnate sânt dintre regulamintele căsătoriei, cele aduse în cauza consângeniei: „Nu este iertat, ca consórtele aceluiaș bărbat să fie sorori, séu mătusi despre tată séu mamă“. Copilul și feta lăptați de aceeași doică, nu pot legă căsătorie legitimă. Unii canoniști voinđ a aplică regulamentul din urmă în înțelesul cel mai strict, đic: Că împrejurarea, când copilul și feta s'au nutrit cu laptele aceluiaș animală, încă ar fi pedecă de căsătorie. Contra-aserțiune: Precum între om și animal nu este legătură de consângenie, așa nu pôte fi lăptarea prin animale pedecă de căsătorie.

Islamul, de și nu putú șterge polygamia din datinele arabe, dar valórea regulamintelor de sus nu se pôte negá: Înainte de islam fiul mai de etate se putea căsători după mórtea tată-seu, cu una dintre muierile acestuia.

Chinana, un protopărinte al profetului, după mórtea tată-seu Chuzeima, se căsătorit cu soția acestuia, cu dênsa avú pe Nadr, protopărintele rudei Cureiș. Despre astfel de căsătorii đice Muhamed în Coran (IV. 26): „Nu luați de soție femeile, cu cari tații voștri s'au căsătorit, întru adevér acesta e un lucru urit și dejositor“.

* Bedouin tribes of the Euphrates, c. I pag. 37.

** Goldzieher: Exogamy and Polyandri among the Arabs, London, 1880 p. 26.

La începutul islamului domnul rudei Fezara a fost Manzur b. Zaban. Manzur s'a căsătorit cu soția tată-seu, cu Melica. Manzur obiceiună a bé și beuturi spirtoase. Cu o ocaziune fu acusat părintelui Omar; presentându-se înaintea acestuia, scusa i-a fost, că dênșul despre regulamintele lui Muhamed nimic nu a știut; întărind acesta cu 40 de jurăminte fu eliberat; dar fu silit a desface căsătoria nelegitimă cu Melica. Manzur tot nu a încetat a scrie poesii amoróse despre Melica, dintre aceste:

„Pe vieța-mi spun, Melica nu-i femeie rea, și nu-i casă, a cărei perdele ar ascunde alta asemenea ei“. „Jur pe vieța tată-meu“, đice el: „Religiunea, care me desparte de tine, întru adevér e blamare...“ Convenind odată pe stradă cu Melica, încântat de frumseța acesteia, đise: „Blasteme Allah acea religiune, care ne-a despărțit!“

Din aceste putem deduce, cu ce plăcere s'a primit regulamintele lui Muhamed din partea arabilor păgani.

Nu mai puțin variate sânt legile de justiție. În acesta privință aflăm cele mai contrarie păreri din partea legislatorilor muhamedani. Vom aminti din aceste două; părerile referitoare la caracterul juđilor (cadi), și la valórea mărturiilor. Disputa mai interesantă a legislatorilor muhamedani este: Póte fi femeia cadi (jude?) Majoritatea e de părere contrarie, și argumentă astfel: Cadi în afacerile private personifică imamul (suplent al profetului) cel mai suprem; și fiind că imamul se pôte alege numai dintre bărbați; așa dar reprezentantul imamului (ad. judele) numai bărbat pôte fi.

Muhamed b. Dserir al Tabari († 310) fundatorul cel mai bătrân al istoriei muhamedane, aretă cel mai mare liberalism în cestiunile femeilor. El dispută așa: Afacerile judeului se basază pe acea dogmă a lui Muhamed, că la puținii li este în putință, să silască pe ómeni la fapte plăcute lui Dumnezeu, și să-i rețină de la fapte rele. Reprezentantele acestei datorii e judele, el o esersează acesta în locul și numele comunei. Însé acesta datorie atinge atât pe bărbat, cât și pe femeie; așa dar femeia tot cu acela drept pôte fi jude, ca bărbatul.

Aceste două păreri le asimilă Abu Hanifa. După đisa acestuia județa femeii în principiu nu e eschisă, însă numai peste afacerile acele se pôte estinde, în cari femeia pôte fi și martore. Omul — đice el — numai în acele lucruri pôte judeca, în cari și mărturirea-i are valóre.

Părerile, că în ce lucruri are valóre mărturirea femeii — ier sânt diferite. Abu Hanifa dá valóre în oricare lucru mărturirii femeii. Alții numai în lucrurile, cari cad în sfera acesteia. Ești din urmă nu dau asemenea valóre mărturirii femeilor cu a bărbaților. După Malic și Ahmed două, ier după Al Safi patru mărturiri de femeie sânt egale cu una de bărbat.

Nicolau Bersan.

C u g e t ă r i

de Regina României.

A uită c'a fost intim cu cineva, este una din cele mai mari greșeli ce omul pôte comite.

Lingușirea este omagiul ce un spirit mic aduce unui alt spirit mic.

Poetul și păiangenul își scot firul din pântecel lor pentru a zidi locuinți aeriene.

O femeie ne 'nțelėsă este aceea care nu 'nțelege pe cealaltă.

Bunătatea tinereții este ángerescă. Bunătatea bătrâneții este divină.

Oh! femei, femei!

Abia trecu un pătrar de an, de când Aureliu s'a însurat. Are o nevastă frumoasă și de sigur el ar fi foarte fericit, de cumva un mic nor nu s'ar fi aședat pe cerul vieții lui conjugale.

Acest mic nor eră o oprélă. Nevăsta lui nu-l iertă să fumeze țigări.

Âncă fiind mire, i-a promis dânsul acésta. Și ce n'am promite înainte de cununie!? Femeile sânt foarte cu minte, că scot tóte promisiunile de acésta natură în primul act al amorului; căci în actul cel de pe urmă însădar s'ar silii a forță să le scótă.

Aurora încă șcicia, că fiind încă mirésă, póte să céră ori ce, tóte i se vor promite. Deci într'o séră, când se plimbau la lună în gradină, đise mirelui ei:

— Spune-mi, Aurelie, impliní-mi-ai o cerere?

— Una? O sută, o mie! Numai spune-mi, ce?

— Să renuncii la fumat pentru totdeuna!

— La fumat?

— Da.

— Pentru totdeuna?

— Da.

— Dar pentru ce?

— Pentru că nu pot suferi fumatul. Nu-l pot suferi.

Nu cred, ca mirésă să-și fi motivat cândva mai cu temei cererea. Apoi ea continuă:

— Să veđi, Aurelie, Goethe n'a putut să sufere fumatul, Napoleon cel mare asemenea l'a urit...

— Da, da. Și Paul de Kock...

— Pe acela nu-l cunosc. Pe scurt. Eu nu te voi sărută decă vei fumá.

Acesta fu un argument, față de care Aureliu trebui să capituleze. El dară promise, că va renuncia la fumat pentru totdeuna.

O lună de đile el își ținú vorba cu fidelitate. N'a fumat, și a putut đice, că pe cerul vieții sale nu este vr'un nor.

În a două lună însă bietul Aureliu nu se mai putea contení. Dar, fiind că a promis, voiá să fie om de parolă; cugetá, că va fi mai bine, decă va face niște mici secaturi soției sale, ca ênsași ea de bună voie să-l achiteze.

Dar s'a înșelat, și dóră nici acuma n'ar fumá, de cumva un bun prieten nu l'ar fi scăpat de acésta încercătură neplăcută. Într'una din đile prietenul i đise:

— Trebuie să te scapi de jugul acesta.

— Dar cum?

— Ântăiu în secret. Tocmai acuma am primit niște țigări escelente, ce se numesc Amande. De séră îți voi da din ele și sper, că-ți vor plăcé.

După cuvintele aceste, fără să fi observat dânsii, se deschise puțin ușa laterală, și prin aceea Aurora putu să audă tótă conversațiunea lor următoare.

— Ești pré bun, amice, dar totuș nu se cade să-mi înșel nevastă, — răspuse Aureliu.

— Eh! femeile nu trebuie să șcicie tóte.

— Dar cum să fac, ca Aurora să nu afle asta?

— După cină vei vini în cafenea și eu acolo te voi așteptá cu Amanda. Eu nu voi rămâne în societatea ta, dar totuș îți vei petrece escelent.

— Dar totuș va fi un ce inconveniabil.

— Nu trebuie să ții atâta la conștiință. E norocósă femeia aceea, care nu póte imputá soțului seu decă o singură — Amanda.

Aurora auđi destul. Ea gândi, că Amanda e femeie

și focul gelosiei se aprinse în dânsa! Închise ușa. Începu a născoci ceva plan, ca să pedepsescă pe bărbatul seu. Ea găsi mai potrivit să mērgă după el, să-l suprindă cu — Amanda.

După cină Aureliu în adevăr se duse în cafenea și peste dece minute și nevastă-sa merse după el. Dar ea se rentorse numai decă, și mamă sa, care șcicia de acésta intrigă, întrebă înfricată, că ce a vedut?

Ea răspuse cu hohot, că a vedut un ce comic.

— Așá dară Aureliu nu te-a înșelat?

— Ba, da. L'am vedut dimpreună cu Amanda.

— Dómne sfinte!

— Am vedut, cum se lipiá de buzele lui. Cum ardea pentru el. Cum n'a lăsat-o să se stingă.

— Să se stingă? Dóră nu póte rămâne în veci în cafenea?

— Cum să nu?! Pariez, că acuma Amanda zace pe mesá.

— Pe mesá o femeie într'un local public?

— Da, pe mesá. Însé nu vreu să te las mai mult în dubietate. Amanda nu e femeie, ci o nevinovată țigară. Și face foarte bine Aureliu, decă dânsul în secret își procurá acésta plăcere, pe care eu i-am oprit-o — destul de nebuneșce...

... Să mai continuu?

E de prisos.

A două di Aurora a suprins pe bărbatul ei cu o șatulă de — Amande. Și de atunci el fuméză și acasă, și fericirea lui e complectă.

Petru Pipēruș.

Napoleon I și căsătoria.

Napoleon I avea ideile lui asupra căsătoriei. Un scriitor engles a descoperit acésta. Englesul Bingham îl prezintă dar ca „însurătorul popórelor“; cam solemn, dar așá e, și tot așá de înemerit cum lui Attila i se đicea „flagelul popórelor“.

Napoleon avea idei chiar și asupra fiziologiei. Găsind divorțul stabilit, nedesaprobându-l de loc în drept, gândindu-se póte, că într'o đii va fi nevoit să useze pentru el, îl împedecá pe cât putea pentru ceialalți.

S'a đis, că făcea acésta pentru a nu avé dispute cu biserica catolică, pe care o reconstituise. Dar nu; o făcea numai ca o cestiune de fiziologie. Credea, că căsătoria perpetuă produce mai mulți copii de cât căsătoriile timpurare. Sânt invēțați cari astfel o cred. Napoleon cam despoporá Francia prin resbele, voiá dar să o repoporeze.

Îtá pentru ce încuragiá căsătoriile. Prin ordinele sale, fetele sárace erau înzestrate și mumelor li se da bani pentru a-și plăti doicele. În privința claselor de sus urmă aceeași politică, dar în alte vederi. Căută să fusioneze rasele cele vechi cu cele nóue; pentru acésta ordiná demnitarilor sei să se însóre și când nu o făceau, i însurá el ênsuși. Astfel într'o đii invitá pe unul din adjutanții sei, dl de Lavalette, să se urce 'n trăsura cu el.

Dl de Lavalette aflá în trăsura, că are să se însóre cu o nepótă a Iosefinei. Tótă nóptea se gândi la acésta veste ce i dete împératul. A două đii diminétá Napoleon îl duse la pensionatul în care dra de Beauharnais își complectá educațiunea sa. I puse să dejuzeze împreună și le lăsá un cuart de óră ca să se esplice. Peste 8 đile erau căsătoriți, și acésta în timpul cel frumos când Napoleon nu se grăbiá așá, precum mai în urmă o făcea. Dl Lavalette n'a avut, din parte-i, de ce să fie nemulțămít de acésta căsătorie.

Se șcicie în adevăr cu ce devotament dna de Lavalette scápá viéta bărbatului ei. Finele dar al acestei istorii este atingător; este debutul aceleia a lui Berthier care din contra e comic.

Acest Berthier dă un nou exemplu de graba ce pune Napoleon în hotărârile ce le luă în asemenea afaceri, ca și în toate cele alte. Berthier eludase ordinul de căsătorie dat tuturor demnitarilor pentru a rămâne fidel unei femei pe care o răpise și al cărei bărbat trăia încă. Napoleon, prin excepție, consimțise să închidă ochii. Într-o dimineață, printr'un esces de gelosie, Berthier se plânse stăpânului său de dna X., adăugând că, decă era așa, consimțea să se însore. Împăratul i răspunse, că va fi înșurat chiar în cursul acelei zile; trimise să cheme pe un duce german ce se află în trecere la Paris și i anunță că fiică-sa ie de bărbat pe Berthier.

Ducele german leșină; Berthier căindu-se începuse să plângă. Istoria nu mai spune ce făcu și feta, dar de sigur fu măritată după cum Napoleon o ordonase. Cât despre dna X., bărbatul ei încetă din viață peste 3 luni, ceea ce îndoi mahnirea lui Berthier.

Cel mai adesea, lucru ciudat, dar foarte omenesc, aceste victime ale căsătoriilor silite, se resemnau și se învoiau cu sorta lor. Dna Berthier (princesă de Wagram) deveni o soție model. Lucrul însă nu se întâmplă totdeauna așa.

Dra Tascher merse la altar înăbușindu-și suspințele și nici chiar Napoleon nu putu să o constrângă să trăiească cu bărbatul ei, principele d'Aremberg; împăratul merse până acolo că o amenință să o trimită la domiciliul conjugal cu jandarmii.

— Trămite jandarmii, sire, — țise mirésa.

— Încăpățanat'o! — strigă Napoleon mănios.

Să gândi însă și nu trimise jandarmii.

E c h o .

Un impresariu angagiase un tenor pentru prețul de 90,000 lei pe an.

Tenorul cântă ș'avu un succes strălucit.

Directorul mișcat foarte mult d'acest succes, intră, după reprezentare în loja sa.

— Ah, scumpul meu amic, — i țise, — ce succes! șcii că te-am angariat pentru suma de 90,000 lei.

— Și voiți să mi-o măriți?

— Mai bine de cât acesta!

— Nu 'nțeleg!

— Îți reduc léfa la 50,000 lei... Dar ți-o voi plăti.

*

Între două amice de școlă.

— Este adevărat dragă?... te măriți din nou, tu pe care totă lumea te credea neconsolabilă?

— Ce vrei scumpa mea, ocazia, împregiurările... ș'apoi șcii tu, viitorul meu soț este decorat?

— Dar ce-are a face?

— Cum vęd, tu uiți că Hippolit, sërmanul meu defunct, visase totdeauna o cruce!

*

La curtea juraților:

Președintele cu un ton sever cătră acusată: Pentru ce-ți ai omorât bărbatul?

— Domnule președinte, ca să scutesc pe fiu-meu de serviciul militar. Îl iubiam însă pe bietul om; dar ce vrei, sânt muma înainte de toate.

*

Doctorul Z. umblă totdeauna murdar spre a-și da aerul de savant.

— Ar trebui să-ți scoți puțin petele de pe haine, — i țise într'o ți femeia sa.

— Nici de cum, — răspunse doctorul, — e peste tot la fel, ar crede cineva că așa este stofa... Într'o ți am voit să me curăț, și mi-am făcut o petă mare de curățenie...

*

Un biet negustoraș a cumpărat două esemplare dintr'un călindar pe 1882.

— De ce ai luat două călindare, — îl întrebă un prieten.

— Mi-a plăcut atât de mult, încât am voit să-l mai citesc odată.

Literatura si arte.

Portretul lui Ștefan cel mare. Se știe și din publicațiunile anterioare, că Pr. SSa episcopul Melchisedec a descoperit la Cernăuți un evanghelier dela Homor cu portretul lui Ștefan cel mare. Această descoperire a deșteptat cel mai viu interes între învățații români, căci noul portret difere de acela cunoscut până-acuma. Ceștiunea acesta s'a discutat în mai multe ședințe ale Academiei române, cu atât mai vęrtos, că făcându-se tocmai acum la Paris statua lui Ștefan cel mare pentru o piață din Iași, a trebuit să se decidă, care este autenticul portret al marelui erou? La aceste discuțiuni au luat parte dnii N. Ionescu, PS. S. Melchisedec, Ion Ghica, D. Sturdza, V. A. Urechia, I. Negruzzi, V. Alexandri, B. P. Hășdău, T. L. Maiorescu, G. Chițu și alții. Dl Hășdău a susținut, că portretul acesta nu este al lui Ștefan, ci al lui Petru Rareș, invocând mai multe argumente, între altele și acela, că portretul e fără barbă. În urmă însă, în ședința din duminică trecută, și dl Hășdău a declarat, că în fața documentelor aduse recunoșce, că portretul e adevărat. Astfel de acum înainte, portretul lui Ștefan cel mare se va face fără barbă.

Cugetări de regina României. Revista franceză „La Nouvelle Revue“ publică în nr. del. 1 februarie niște cugetări de regina României, cu o prefață de Louis Ulbach, în care acesta împărtășește câteva schițe interesante din viața reginei. Într'un timp, scrie Ulbach, dănsa a voit să fie profesoriță; am audit, că are vocațiune pentru această carieră. În adevăr, dănsa și pe tron instruează. În nr. prezente publicăm și noi câteva cugetări ale reginei, reproduse din „Caritatea“ aparută la București.

„Legumele sânt fala bunei economie“ țise odată un bętrân. Și în adevăr, cu câtă plăcere e laudată stăpâna casei, care e în plăcuta pozițiune de a pune pe mēsa sa legume prospete și delicate. Ca să pōtă face această cât mai multe române, se recomandă spre cetera cartea: „Despre legume“, plantarea și creșterea lor, de N. Avram, învățator în Totvărăd ęttul Arad, prețul 60 cr. v. a.

Musicalie nouă. La Táborszky și Parsch în Budapesta a apărut: „Souper-csárdás“ de Nicolich Sándor, prețul 1 fl.

C e e n o u ?

Sciri personale. Regina României de câtva timp este bolnavă, însă în zilele din urmă a început să-i fie mai bine. **Dl V. Maniu**, deputat în Camera României, a adunat 620 lei pentru ajutorarea familiilor române din Bănat, cari emigraseră în România, dar apoi fure silite a se rentorče. — **Iosif Vulcan** a fost ales membru de onore al Societății de istorie și arheologie din județul Mehedinți în România.

Hymen. **Dl dr. D. P. Barcian**, profesor la institutul pedagogico-teologic din Sibiu, în joia trecută, la 2 februarie, s-a logodit cu domnișora Silvia Oltean din Craiova (România).

Bal românesc în Timișoră. Primim din Timișoră următoarele șire: Comunele St. Georgiu și St. Ilie din Fabricul Timișorii, arangéză la 6/18 februar a. c. în localitățile „Fabrikshof“ un bal, al cărui venit curat este al școlilor acelorăș comune. E frumōsă opiniunea

publică despre petrecerile române, mai cu seamă aici ele au câștigat și simpatia străinilor, al căror gust altcum e de-o rutină escelentă. Manifestându-se și de asta oară încă de timpuriu un viu interes, nisuița comitetului arangiator, în frunte cu dl Petru Cermana, este, a satisfacse așteptările, redicând balul la unul din cele mai alese ale sezonului, tot odată împodobindu-l cu coloritul național, ce se lipește de suflet.

† **Balul din Cluș.** Societatea de lectură „Iulia” a junimei române dela universitatea din Cluș va da la 16 febr. bal în sala redutei urbane, în folosul seu. În pauză doi-spre-dece tineri români vor jucă „Românul” și „Bătuta”. Comitetul arangiator e compus astfel: Alexandru Dragoș, președinte; Alesandru Ciaclan, Demetriu Ciuta, Octaviu A. Cotoș, Aureliu Marinceaș, August A. Nicóra, Pompiliu Pipoș, Constantin Pop, Emiliu Pop, Laurenț Pop, Romulus Preșa, Nestor Vararean.

† **Plugarii români din Bănat,** conduși de unii preoți și învățatori zeloși, fac progres foarte laudabil pe terenul musical. În mai multe comune, acești bravi omeni au coruri vocale compuse de ei, cari dau producțiuni la diferite ocațiuni. Am anunțat mai de multe ori de aceste, de asta-dată ierăș înregistrăm cu bucurie un cas. Anume, reuniunea română de cântări și musică a plugarilor din Herendeși va da astăzi sâmbătă, în 11 februarie, o producțiune în cântare și declamare. După producțiune va urmă danț. Venitul curat este merit pentru compunerea unui cor instrumental tot acolo. Bravo!

† **Bal la Beiuș.** La 4 l. c. ținură comercianții din Beiuș balul lor în ospetăria opidană. Balul a avut un succes bun, căci s'a adunat un public frumos din toate naționalitățile. Mama balului a fost dna dr. Grünwald; au mai participat la acest bal dnele: Ignatu, Kremmer, Benedek, Prepeliczay, Guttman, Weiss, Nerps, Reginer etc. și dșorele Aurelia Roșescu, Maria Erdeli, Catarina Buder, Frida Bauer, Gizela Dont, Emilia Kalmăr, Ema Károlyi, Iulia Reginer, Ida Prepeliczay, Paulina Guttman și altele.

† **Societate română de istorie și archeologie.** Se știe, că alte națiuni, de și au academii de științe, totuși înființază și alte societăți literare și științifice. Astfel la noi în țară sunt mai multe societăți istorice și archeologice; nici una din ele însă nu e română, căci secțiunile Asociațiunii transilvane numai de nume esist. Înregistrăm dară cu plăcere, că cel puțin în România a început să se facă mișcare și în privința asta. De curând s'a înființat la Turnu-Severin o Societate de istorie și archeologie din județul Mehedenți. Scopul acesteia este: A instituf un muzeu archeologic, pentru conservarea monumentelor istorice ale județului Mehedenți; a face cercetări istorice pentru a ajunge la cunoștința istoriei țării în genere și în special a județului; a lucră la respândirea cunoștințelor istorice pentru poporațiunea județului; a publică lucrările relative la istoria și archeologia țării; a servi de delegațiune și a întreține relațiuni cu alte societăți din țară seu străinătate cu scopuri identice. Societatea are un comitet activ. Președintele e dl N. Băicoian, secretarul dl P. Chițulescu. Dorim prosperare și succes năuei Societăți!

† **Schimbari ministeriale în România.** Dl I. C. Brătian a trecut dela resboiu la interne; dl general Angelescu intră la resboiu; dl George Lecca, vice-președinte al senatului, luă portofoliul finanțelor; dl George Chițu, ministru de finanțe, trecu la justiție. Ceialtați ministri își păstrară portofoliurile.

† **Serbarea presei în București** dată joia trecută în folosul victimelor arderii circuitului și a Românilor săraci, a reeșit splendid. Un public foarte ales s'a întrunit și regele asemenea a luat parte. A apărut și un diar sub titlul „Caritatea”, în care și regina a trâmăis câte-

va cugetări. S'a arangiat și tombola de cătră mai multe dame din societate, altele viadeau flori, mai multe urcau vinitul în bufetul din sală și din foier, unele vindeau obiecte în chiosc, seu diare, tutun etc. Vinitul a fost foarte mare.

† **Pentru școlile din Macedonia** ierăș s'au trâmăis din București trei institutore din Asilul Elena Dómna, și anume la comunele Magarova, Mulavissa și Vlaho-Clissura. Acum patru ani asilul a mai trâmăis încă trei institutore, cari prin conduita și educațiunea lor au făcut ca Românii din Macedonia să cêră institutore numai din asilul Elena Dómna.

† **Industria națională.** Cetim în „Resboiul” (Weis) din București: „Comisiunea instituită pentru încurajarea industriei năstre casnice a comandat mai multe modeluri de rēsbóie în Engliera, Belgia și Transilvania. Aceste rēsbóie au sosit și funcțiunează deja în Asilul Elena Dómna. O școlă normală pentru țesut se dice că se va înființa în curând, pentru ca țerancele să învețe a lucră cu rēsbóie perfecționate. Cum vedem, inițiativa luată de grațioasa năstră Suverană începe să și producă rōdele”.

† **Evreii emigréză din România.** „Poșta”, din Galați, află că comitetul central instituit în Galați pentru emigrarea evreilor din țară a deschis subscripțiuni în toate orașele pentru acest scop. Guvernul a dat ordine ca taxa pe căile năstre ferate să se reducă pe jumătate pentru cei ce voiesc a plecă.

† **A patra.** Cetim în „Binele Public”: Doctorul X. una din celebritățile năstre medicale, nu este tocmai de o mare generositate. Acum câteva zile fu chemat într'o familie pentru a căută pe un bolnav; visita terminată, părinții cređură a face bine puind în mâna doctorului trei piese de câte cinci franci. Acesta, care deja le aflase pulsul cu diagnostica sa, lasă banii să cadă jos și începe să caute, să stringă și să numere: una, două, trei. Pe urmă prefăcându-se, că tot mai caută: „Dar a patra, dise el; nu pociu să puiu mâna și pe a patra piesă?” — „Me iertati, doctore, dise un membru al familiei întinđendu-i a patra piesa, căđuse în busunarul meu”.

† **Au murit:** Teodor Ardelean, cetățan în Timișóra, părintele dlui George Ardelean avocat tot acolo, la 6 l. c. în etate de 71 ani. — Maria Pop, fiica dlui Vasiliu Pop preot în Cetan, în etate de șapte-spre-dece ani, la 2 februarie, lăsând în doliu număróse rude. — Mihaiu Jurma, preot în St. Mihaiul român, în 28 januarie, în etate de 75 ani, lăsând în doliu șese fii.

Cronica lumei.

† **Despre femei.** Un diar spaniol resumă în câteva linii raporturile și diferențele se esistă, după densusul, între Francese, Englese, Germane și Spaniole: Francesa, dice el, se mărită din calcul, Englesa din obicei și Germana din amor. Francesa iubescse până la finele lunei de miere, Engleza totă viața, și Germana pentru eternitate. Francesa duce pe fiica sa la bal, Engleza o duce la biserică și Germana la bucătărie. Francesa are spirit și imiginațiune, Engleza are inteligență și Germana sentiment. Francesa se îmbracă cu gust, Engleza fără gust și Germana cu modestie. Francesa spune multe și mărunte, Engleza vorbesce, Germana raționéză. Francesa îți oferă o rosă, Engleza o daliă, Germana un miosot (vergis mein nicht). Francesa este superióră prin limbă, Engleza prin cap, Germana prin inimă. Dêr Spaniolele? mă veți întrebă. O, Spaniolele pot da lecțiuni și Franceselor și Englezelor și Germanelor. Ele sunt doctori în utroque, escelând mai cu seamă a prepară o inđită și a apucă prēda.

† **Muntele Ida.** Neobositul Schliemann a esplorat în amēnunt totă Troada. După ce a vizitat câmpia

Troiei, care în anticitate nutria un-spre-zece orașe și unde astăzi vegetează sute de săteni, încearcă a se urcă pe muntele Ida, cunoscut de publicul din țările noastre, decât nu din Iliada, cel puțin din la Belle Hélène. Ajuns la vârful cel mai nalt, care are forma unui tron colosal, dl Schlemann a putut constata c'acest loc era demn d'a fi ales de Omer pentru a servi de locuință lui Jupiter. Privelișcea e unică: jos se întinde totă Troada, la mătă-nopțe marea de Marmara, la mătă-nopțe și răsărit Elespontul; apoi se vede Chersonesul, marea Traciei, insula Samotraciei cu muntele de pe care Neptun asistă la luptele Grecilor cu Troianii; la răsărit marea Egeă cu insulele Lemnos și Lesbos. Schliemann a fost respălit de oboselele urcării sale găsind pe vârful Idei zambile, viorele ș'alte flori care figurează în scena din Iliada între Joe și Junone.

14 săptămâni în apă. Se relatează în „Vossische Zeitung”: Un cas foarte interesant s'a înfățișat acum de curând în clinica profesorului Langenbeck, la Berlin. Un individ, căruia i se făcuse o operațiune, a stat patru-spre-zece săptămâni în apă, după care restimp a eșit cu desăvârșire tămăduit. E probabil, că băile permanente vor jucă d'acum înainte un mare rol în terapia modernă, căci acțiunea lor e foarte eficace. Acest tratament însă costă mulți bani, fiind că temperatura apei trebuie să fie menținută mereu la același grad.

Resboiu cu gândacii în contra Angliei. Unul din șefii partidei revoluționare irlandeze a strâns, în Illinois, Statele-Unite, o mulțime de gândaci Colorado, declarând, că vré să-i transporte în Anglia și acolo să le dea drumul. Se știe, că acești gândaci pustiesc grozav cartofii. Printr'ênșii vré numitul șef să combată pe Englezi, până la alte măsuri. Guvernul din Londra a dat ordin autorităților de pe la frontării să fie cu pază, spre a împedecă acesta invaziune primejdiosă.

Sfârșitul tragic al unui inventator. Un ore care sculptor din Paris avea mania de invențiune, apoi el singur făcea experiență cu dânsa. Astfel țilele trecute inventase un fel de eșafodaj în mijlocul căruia se află un scaun. Pacientul se aședă pe el, i se pune un ștrâng de gât și apăsând un buton, scaunul se restornă și pacientul trece în lumea cealaltă. Ceea ce i s'a întâmplat nefericitului inventator, făcând el singur experiență cu descoperirea lui. Acastă tristă victimă a științei (?) avea 50 de ani și nu eră în tôte mințele lui. S'a găsit la dânsul între altele 12 pisici și 50 de păsări pe cari le creștea.

Un tren oprit. Trenul de iutelă între New-York și Washington a fost întârziat țilele aceste timp de mai mult d'o oră dintr'o cauză foarte ciudată. Trenul sbură cu cea mai mare repeđiciune; d'odată clopotul de alarmă fu agitat cu tãrie și în mai multe rënduri. Mecanicul a aplicat îndată frênurile cu aer, dar s'a strecurat multă vreme până ce s'a putut află pentru ce și cine a dat semnalul. La urmă s'a descoperit, că doi elefanți închiși într'un vagon special se jucau cu fringhia clopotului de oprire.

Deslegarea ghiciturei numerice din nr. 3: „Larva, Articul, Trăianu, Leonida, O sută cinci, Aris-totele, Octaedrul, Aiacio, Credinția, Colorado, Seclu, Tudoru: „Ioanu Eliade Radulescu — Conservatorulu”.

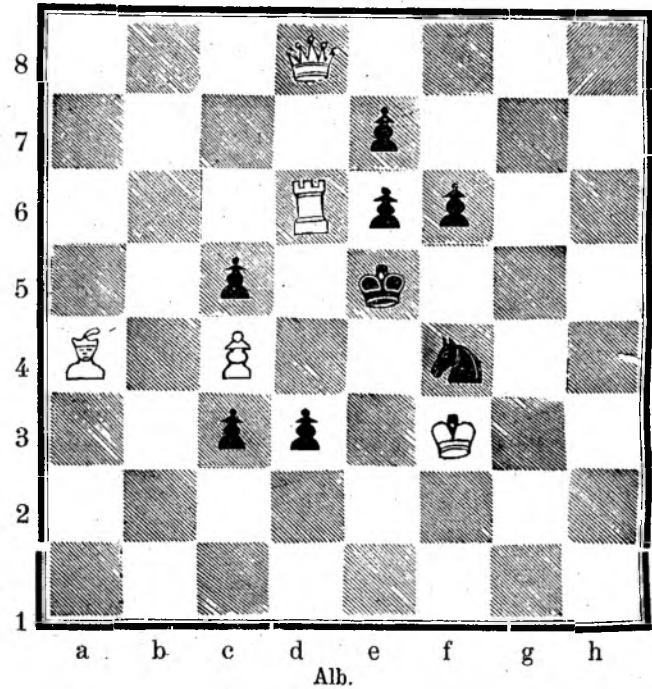
Bine au deslegat-o dâmnenele și domnișorele: Iuliana Nuțiu, Matilda Popa, Leontina Colcer, Sultana Florian, Cornelia Surdu, Sidonia Leuca, Octavia Groza, Iulia

Popescu, Maria Crișan, Zoe Dimbu și dnii Ioachim Muntean, George Șandor, G. Simu, I. Petean, și Al. Circa Premiul l'a câștigat dna Iuliana Nuțiu în Pauliș.

Problemă de șac

de Aurel Micu.

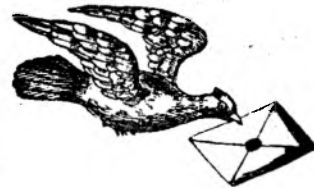
Negru.

Alb.

Albul începe și la a treia trasură țice matt.
Terminul de deslegare e 22 februarie. Ca tot-deuna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Poșta Redacțiunii.

Patinatorii. E o simplă descriere, fără de nici o reflecșiune. Fôia s'a espedat.

Blasi. Ghicituri cari ocupă spațiu atât de mult nu publicăm bucuros. Avis și altora cari de un timp încôci ne trãmit niște ghicituri, care de care mai întortocată!

Dnii G. S. în Naseud. Premiul se dă din partea noastră. Prețul abonamentului încă nu ni-a sosit.

Dnii A. C. în Blasi. Se va publică, dar numai peste vr'o trei luni, căci de aceste avem multe.

Dnii I. C. în Cuvin. Dorința Dv. se va realisă acuş precum deja s'a și anunțat.

Varadia. Din asta e de ajuns atâta.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Dumineca	31	12	SS. Chir și Ioan.	7 22	5 9
Luni	1	13	S. Muc. Trifon.	7 20	5 10
Marti	2	14	(†) Intimp. Dlui.	7 18	5 12
Mercuri	3	15	Sf. Simeon.	7 16	5 14
Joi	4	16	Păr. Isidor.	7 14	5 16
Vineri	5	17	Muc. Agația.	7 12	5 18
Sâmbeta	6	18	Păr. Vucol episc.	7 10	5 20

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr 274.